

מדינת ישראל
משרד הפנים
לשכת היועץ המשפטי

ירושלים כ"ג באלול התשס"ח
23 בספטמבר 2008

מש. 2008-2370

אל:

נשיא בית המשפט העליון
נשיא בית הדין הארצי לעבודה
מזכיר הממשלה
היועץ המשפטי לממשלה
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי)
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (יעוץ)
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (כלכלי פיסיקלי)
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה)
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי)
היועץ המשפטי למשרד
דיקן הפקולטה למשפטים – האוניברסיטה בר אילן
דיקן הפקולטה למשפטים – האוניברסיטה חיפה
דיקן הפקולטה למשפטים – האוניברסיטה העברית ירושלים
דיקן הפקולטה למשפטים – האוניברסיטה תל-אביב
מנהל המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי, הפקולטה למשפטים, ירושלים

הנדון: תזכיר חוק הבחירות לרשויות המקומיות (בחירות ממוחשבות), (הוראת שעה) התשס"ח - 2008

מצ"ב תזכיר חוק.

נבקשכם להביע עמדתכם תוך 21 ימים.

בברכה,
יהודה זמרת, עו"ד
היועץ המשפטי

העתקים: שר הפנים

המנהל הכללי
המפקח הארצי על הבחירות
חשב המשרד
מנהל המינהל לשלטון מקומי
דובר המשרד
הממונים על המחוזות
לשכת עורכי הדין, רח' דניאל פריש 10 תל-אביב
מרכז השלטון המקומי
מרכז המועצות האזוריות

תזכיר חוק הבחירות לרשויות המקומיות (בחירות ממוחשבות), (הוראת שעה)
התשס"ח - 2008

1. שם החוק המוצע

חוק הבחירות לרשויות המקומיות (בחירות ממוחשבות) (הוראת שעה)
התשס"ח – 2008.

2. עיקרי החוק המוצע והצורך בו

א. הבחירות בישראל התקיימו עד היום באופן ידני לחלוטין: החל מזיהוי הבוחר בפני ועדת הקלפי, דרך ההצבעה באמצעות פתקי הצבעה ומעטפות וכלה בספירת הקולות וסיכום התוצאות בכל ועדת קלפי.

ב. לדרך ההצבעה הידנית ישנם מספר חסרונות בולטים. כך, בין היתר, היותה עתירת כוח אדם, העובדה שחולפות שעות רבות מתום ההצבעה עד להיוודע התוצאות, והחשוב מכל – האפשרות לאי-דיוקים ושגיאות בהליך, על כל שלביו.

למרות חסרונות אלו, לא נעשה עד היום מעבר לשימוש בכלים ממוחשבים לביצוע הליכי הבחירות. זאת, למרות ההתפתחות הגדולה בתחומי המחשוב והטכנולוגיה ובהשפעה שנודעת להליכים אלו על כלל תחומי הפעילות במשק ובמדינה.

ג. במהלך הבחירות למועצות האזוריות שנערכו בנובמבר 2007 קיים משרד הפנים פיילוט של בחירות ממוחשבות במקביל לבחירות האמת, ב-6 ישובים אשר כללו 12 קלפיות. על פי תוצאות הניסוי, ניתן לקבוע, בין השאר, כי הנכונות להשתתף בניסוי עמדה על למעלה מ-60% מהבוחרים בקלפיות האמת, וזאת למרות שלא נערך מסע הסברה מקדים.

לאחר הליך ניסויי זה לביצוע בחירות ממוחשבות בשלטון המקומי ובין היתר על בסיס תוצאותיו, נעשה תהליך עבודה, אשר כתוצאה ממנו אופיינה ופותחה מערכת בחירות ממוחשבת המבוססת על עקרונות אבטחת וחשאיות מהמתקדמות ביותר בתחום.

ד. בהצעת חוק זו, מוצע לקבוע הליכים לקיום הצבעה בצורה ממוחשבת בבחירות לרשויות המקומיות. לאור חדשנות ההליך ועל מנת לאפשר את בחינת יישומו, מוצע לקבוע את הצעת החוק כהוראת שעה, כאשר בשלב זה תוחל ההצעה על מספר ישובים שיקבעו על ידי שר הפנים, ובעתיד תיבחן הרחבת היקף תחולת ההוראה זו על כלל הרשויות המקומיות.

החוק המוצע עושה שימוש במערכות ממוחשבות בשני שלבי ההצבעה – הן בניהול פנקס הבוחרים והן בהליך ההצבעה עצמו. השיטה מבטיחה הפרדה מוחלטת בין השלבים השונים, כך שלא תהיה כל אפשרות לקשר בין זהותו של הבוחר לבין הצבעתו.

בכל קלפי תותקן גם עמדת בדיקה, אשר תאפשר לבוחר לוודא כי אכן הצבעתו נקלטה כראוי במערכת.

כמו כן, בכל מקום קלפי תוצב עמדת תרגול, על מנת לאפשר לבוחרים טרם מימוש זכותם, לתרגל ולעמוד על הליך ההצבעה.

ה. 1. תהליך ההצבעה המוצע יבוצע כך:

א. בפני ועדת הקלפי יוצג מסמך מזהה של בעל זכות הבחירה, וזכאותו לבחור תיבדק בפנקס ממוחשב.

ב. הבוחר יקבל לידיו כרטיס חכם ויופנה לעמדת הצבעה, שם יוכל לפתוח את עמדת ההצבעה באמצעות הכרטיס. הבוחר יצביע על גבי מסך מגע ובחירתו תירשם במחשב עמדת ההצבעה ובכרטיס החכם.

ג. בוחר המעוניין לוודא שבחירתו אכן נרשמה כראוי בכרטיס, יוכל לעשות כן על ידי הכנסת הכרטיס החכם לעמדת הבדיקה הנמצאת בקלפי, וקריאת בחירתו מן הכרטיס.

ד. לאחר שישלים את הצבעתו ייגש הבוחר לועדת הקלפי ובפני הועדה ישלש את הכרטיס לתיבת הקלפי.

ה. לאחר ביצוע פעולות אלה יסומן בפנקס הבוחרים הממוחשב כי הבוחר מימש את זכאותו להצביע (בדומה למחיקת שמו בשיטת ההצבעה הקיימת).

ו. יודגש כי מחוץ למקום הקלפי תוצב עמדת תרגול, בה יוכל בוחר המעוניין בכך לתרגל את הליך ההצבעה, בטרם יבצעו.

ז. בנוסף להליך הממוחשב המפורט לעיל, תוצב בכל רשות גם קלפי אחת שאינה ממוחשבת. קלפי זו תהיה נגישה למוגבלים בניידות, על פי דרישות החוק הקיים. בנוסף יוכלו להצביע בה גם כל בעלי זכות ההצבעה ברשות המקומית, אשר יבחרו שלא להצביע בהליך הממוחשב אלא באופן ידני.

2. סיכום קולות הבוחרים:

א. לאחר סיום ההצבעה, תבוצע ספירת הקולות על ידי ועדת הקלפי על ידי בדיקת תוצאות ההצבעה שנרשמו בכל אחד מהכרטיסים, באמצעות קריאה ידנית ממוחשבת של הכרטיסים. בנוסף, וכאמצעי בקרה, מתנהלת ספירה אוטומטית של כל הקולות בכל קלפי, אשר תאפשר לוודא שלא היתה חבלה או תקלה בהליך הבחירות, שהביאה לשינוי תוצאותיהם. תוצאות ספירת הקולות בחתימת ועדת הקלפי ירוכזו על גבי פרוטוקול ספירת הקולות, אשר יימסר לידי מנהל הבחירות.

ב. כרטיסי ההצבעה, מחשבי עמדות ספר הבוחרים, עמדת ההצבעה,

עמדת הבדיקה ופרוטוקול ועדת הקלפי יימסרו למנהל הבחירות ויישמרו על פי החוק והנהלים במקום מאובטח.

ו. בחוק המוצע ובמערכות ההצבעה יושם דגש מיוחד על נושא אבטחת מידע ושמירה על טוהר הבחירות וחשאיותן. כך, למשל, מוצע כי מחשבי הזיהוי וההצבעה יהיו במתכונת של STAND-ALONE ולא יפעלו בתקשורת, ע"מ למזער את הסיכון של תקיפתם או פגיעה בהם. כל רכיבי המערכת עושים שימוש במנגנוני הצפנה מורכבים, המונעים שיבוש, הוצאת מידע או זיופו במערכות הקלפי השונות.

ז. השיטה המוצעת עושה שימוש בכרטיסים חכמים, הן להגנה על עמדות ההצבעה, והן לביצוע ההצבעה על ידי הבוחר. שיטה זו מבטיחה חשאיות ואמינות גבוהים, ומסתמכת על מנגנוני הצפנה מתקדמים, אשר מונעים חדירה לתוצאות ההצבעה, מאפשרים זיהוי כל יחידת קלפי בפני עצמה ואינם מאפשרים להעביר כרטיסי הצבעה מקלפי לקלפי.

ח. בנוסף, החוק קובע מנגנוני בדיקה ובקרה, על ידי מינוי ממוני אבטחת מידע הן ברמה הארצית והן ברמה המקומית שיהיו אחראים לתפעול ואמינות מערכות המחשב. כמו כן, נקבע מינוי מבקר טכנולוגי ארצי אשר יהיה אחראי לבקרה על המערך הטכנולוגי ותקינותו, הן לפני הבחירות והן במהלכן.

ט. היתרונות בשיטה המוצעת הם רבים ומגוונים, הן ברמה המהותית והן ברמה הכלכלית. מהבולטים שבהם:

1. זיהוי חד-חד-ערכי של הבוחר וביצוע רישום במערכת ממוחשבת, שמגבילה אפשרויות להצבעה כפולה;

2. קיצור זמן ההצבעה של כל מצביע, עקב פשטות המערכת המבוססת על צג מגע ותוכנה ברורה, דבר המאפשר הגדלת מספר המצביעים בכל קלפי ובהתאם צמצום מספר הקלפיות וחיסכון בעלויות;

3. מניעת הצורך בהפקת חומר בחירות חד פעמי, הן ע"י המדינה והן ע"י המתמודדים עצמם: פנקסי בוחרים להצבעה, מעטפות הצבעה, פתקי הצבעה ועוד, המחייבים השמדה בסוף התהליך, לעומת ציוד המחשוב אשר רובו ניתן לשימוש חוזר בבחירות נוספות, ואף לשימושים נוספים;

4. צמצום משמעותי בקולות הפסולים על ידי צמצום האפשרות לטעויות אנוש בהצבעה;

5. חסימת אפשרויות לזיופי בחירות (סימון פתקים וכד'), בשל הטכנולוגיה ורכיבי ההצפנה המתקדמים;

6. מיידיות בקביעת תוצאות הבחירות של הקלפיות הרגילות, באמצעות ספירת קולות בהליך ממוחשב, תוך צמצום טעויות בספירה (יוער בהקשר זה כי ההצבעה בצה"ל וספירת קולות החיילים והמוגבלים בניידות יבוצעו לעת עתה בשיטה הידנית הקיימת);

7. צמצום משמעותי בערעורי הבחירות עקב הדיוק בהצבעה ובספירה, השקיפות והקושי להשפיע על התהליך;

3. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

החוק החדש מציע לתקן את חוק הרשויות המקומיות (בחירות) התשכ"ח-1965, כך שיתווסף לו פרק מיוחד העוסק בבחירות ממוחשבות. פרק זה יהיה מוגבל בתחולתו הן לתקופת זמן קצובה והן לרשויות המפורטות בתוספת. הפרק משתלב בתוך החוק הקיים, כך שהוראות החוק יחולו אלא אם נקבע אחרת בכל הנוגע לבחירות הממוחשבות.

כמו כן תוקן, בהתאמה, סעיף 7 לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה – 1975.

בנוסף, מסמיך החוק את שר הפנים להחיל את ההסדרים המוצעים גם על המועצות האזוריות, בשינויים המחוייבים.

4. השפעת החוק המוצע על תקציב משרד הפנים

כאמור לעיל, זיהוי הבוחרים במערכת ממוחשבת יחסוך הדפסת פנקסי בוחרים ואספקתם לועדות הקלפי; הצבעה ממוחשבת תחסוך למשרד הדפסה של מעטפות הצבעה, מעטפות אריזה, פרוטוקולים וחומר נוסף, וכן תביא לצמצום מספר ועדות הקלפי.

עם זאת, ביצוע ההליך ובוודאי בשלב הראשוני בשל עלויות הפיתוח, ידרוש הקצאת משאבים מתאימים, לרבות להקמת המערכת ורכישת רכיבי תוכנה וחומרה ולווי המערכת הנדרש ביתר שאת בשלב ההפעלה הראשוניים.

העלויות הנדרשות מתוקצבות בתיאום עם משרד האוצר ועל דעתו.

5. השפעת החוק המוצע על תקן משרד הפנים

הנהגת בחירות ממוחשבות בהיקף נרחב תחייב תוספת עובדים אשר יעסקו אך ורק בנושא זה. היחידות אשר בהן תיידרש התוספת: יחידת המפקח על הבחירות ומערך המחשוב של המשרד.

6. נוסח החוק המוצע מצ"ב.

**הצעת חוק הבחירות לרשויות המקומיות (בחירות ממוחשבות), (הוראת שעה)
התשס"ח - 2008**

1. תיקון חוק הרשויות המקומיות (בחירות)
- לאחר סעיף 66 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה – 1965 (להלן: "החוק"), יבוא :

- 66.א. הגדרות בבחירות ממוחשבות
- פרק ה' : בחירות ממוחשבות
- בפרק זה יחולו ההגדרות הבאות :
- "בחירות ממוחשבות" – בחירות בהן הליכי זיהוי הבוחרים, ההצבעה ומניית הקולות נעשים באמצעים ממוחשבים, בהתאם להוראות חוק זה.
- "כרטיס הזדהות" – כרטיס חכם הנדרש לצורך ביצוע כל פעולה בעמדת ועדת הקלפי הנדרשת עבור קיום בחירות ממוחשבות, ובו מרכיב חד-ערכי המאפשר מעקב אחרי הכרטיס.
- "כרטיס הצבעה" – כרטיס חכם שאושר על ידי המפקח הארצי על הבחירות, ובו רכיב הצפנה ורכיב תכנה ייעודי, העומדים בדרישות איכות ואבטחה שייקבעו ע"י השר בתקנות.
- "כרטיס הצפנה ייעודי" – כרטיס חכם המותקן ביום הבחירות בעמדות המחשב השונות והמשמש לביצוע פעולות הצפנה במערך הבחירות הממוחשבות.
- "כרטיס חכם" – כרטיס פלסטיק ובו מוטבע שבב מחשב לצורך קליטת ועיבוד נתונים.
- "עמדת ועדת קלפי" – עמדת מחשב ובה שני מחשבים, המחוברים בינם לבין עצמם בלבד לצורך עדכון הדדי, אשר בה ניתן יהיה רק לנהל רשימת בוחרים ולבצע פעולות הקשורות בעמדות ההצבעה, לרבות מניית הקולות, והכל לפי תקנות שיקבע השר.
- "עמדת הצבעה" – עמדת מחשב שאינה מחוברת לרשת מחשבים, הכוללת תוכנת הצבעה, קוראי כרטיסים עבור כרטיס ההצפנה הייעודי וכרטיס ההצבעה, אשר רכיביה אושרו על ידי המפקח הארצי על הבחירות בהתייעצות עם ממונה האבטחה הארצי ואשר לא תוכל לשמש אלא לצורך ביצוע הצבעה כאמור בחוק זה.
- "עמדת בדיקה" – עמדת מחשב שאינה מחוברת לרשת מחשבים אשר לא תאפשר תיעוד של ההצבעה, אלא הצגתה על גבי מסך בלבד.
- "עמדות מחשב" – עמדות ועדת הקלפי, עמדות ההצבעה ועמדות הבדיקה.
- "קורא כרטיסים" – התקן המיועד לאפשר קריאת מידע מכרטיס חכם. ההתקן יכול להיות מבוסס מגע או ללא מגע.
- 66.ב. הודעות מיוחדות לבוחר
- (א) ברשויות מקומיות בהן נערכות בחירות ממוחשבות לפי הוראות פרק זה תכלול הודעה כאמור בסעיף 23ד גם ציון כי הבחירות תתקיימנה בשיטה של בחירות ממוחשבות, וכי תוצב בכל רשות מקומית גם קלפי שאינה

ממוחשבת, עבור כל המעוניין בכך, אשר תמוקם בקלפי הנגישה למוגבלים בניידות, וציון מענה של הקלפי כאמור".

(ב) בנוסף לאמור לעיל, תישלח לבוחר גם הודעה נוספת, המתארת באופן מפורט את הליך הבחירות הממוחשבות, מסבירה באופן ברור כיצד יבוצע, ומציינת במפורש את האפשרות של כל מי שמעוניין בכך, להצביע בקלפי שאינה ממוחשבת, כאמור בסעיף 166.

ג.66. ברשויות בהן נערכות בחירות ממוחשבות, יבוא בסוף ההודעה לפי סעיף 48 :

"(6) כי הבחירות הן בחירות ממוחשבות, וכי אדם שאינו מעוניין להצביע בקלפי ממוחשבת, יהיה זכאי להצביע בקלפי שאינה ממוחשבת שתוצב בקלפי המיועדת לאנשים המוגבלים בניידות, ובלבד שהוא רשום בפנקס הבחורים של הרשות המקומית."

ד.66. הצבעה שאינה ממוחשבת כל מי שאינו מעוניין להצביע בבחירות ממוחשבות, והוא רשום בפנקס הבחורים של הרשות המקומית, זכאי להצביע בקלפי כאמור בסעיף 31א, וכל ההוראות החלות על בחירות לפי הסעיף האמור יחולו גם על הצבעתו.

ה.66. מבקר טכנולוגי (א) המפקח הארצי על הבחירות, באישור השר, ימנה מבקר טכנולוגי.

(ב) תפקיד המבקר הטכנולוגי הוא לבדוק, בכל עת, כי כל הפעולות הקשורות לקיום בחירות ממוחשבות לפי חוק זה, בין אם לפני הבחירות, במהלכן או אחריהן, מתבצעות כדיון, תוך שמירה על עקרונות שיטת הבחירות, ותוך הקפדה על רמת אבטחה נאותה, לרבות בכל הנוגע לרכיבי החומרה, התוכנה, והתהליכים השונים הדרושים לקיום בחירות ממוחשבות כאמור.

(ג) המבקר יבצע את ביקורתו בהתאם לכללים שייקבע השר וכן על פי שיקול דעתו.

(ד) המבקר ידווח את ממצאיו למפקח הארצי על הבחירות, כפי שייקבע בתקנות.

(ה) כשיר להתמנות למבקר טכנולוגי לפי פרק זה, אדם המקיים לפחות את הדרישות הבאות :

(1) הוא אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל
(2) הוא בעל תואר אקדמי במדעי המחשב מאת מוסד להשכלה גבוהה בישראל, כמשמעותם בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח - 1958, או תואר אקדמי מאת מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ שהוא מוסד מוכר במדינתו, או השכלה רלוונטית אחרת.

(3) הוא בעל נסיון טכנולוגי של 7 שנים לפחות בתחום אבטחת מידע, מתוכן לפחות 3 שנים רצופות בתחום כרטיסים חכמים או קריפטוגרפיה.

(4) הוא לא הורשע בעבירה אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין זה ראוי שימונה לתפקיד זה.

(5) התפקיד אינו יוצר מצב של ניגוד ענינים בין תפקידו לבין ענין אישי או אחר שלו.

(6) הוא לא היה מעורב בשלבי פיתוח מערכת הבחירות הממוחשבת.

(ו) המבקר הטכנולוגי יכול שימונה מקרב עובדי המדינה או שלא מקרב עובדי המדינה.

166. (א) המפקח הארצי על הבחירות ימנה ממונה אבטחה ארצי.

(ב) ממונה האבטחה הארצי יהיה אתראי על מערך אבטחת המידע של הבחירות הממוחשבות לפי הוראות חוק זה, ובכלל זה יהיה ממונה גם

על ממוני אבטחת המידע שבכל רשות, וכן על טכנאי התפעול, ויהיה רשאי לבצע או להורות על ביצוע כל פעולה הדרושה לצורך קיום תקין של מערך הבחירות הממוחשבות, בכפוף לאמור בתקנות ולהנחיות המפקח הארצי על הבחירות.

(ג) ממונה האבטחה הארצי יהיה רשאי לבצע גם את כל הפעולות שבאחריות ממונה האבטחה המקומי

(ד) כשיר להתמנות לממונה אבטחת מידע ארצי לפי פרק זה, אדם המקיים לפחות את הדרישות הבאות:

(1) הוא אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל

(2) הוא בעל תואר אקדמי במדעי המחשב מאת מוסד להשכלה גבוהה בישראל, כמשמעותם בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח - 1958, או תואר אקדמי מאת מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ שהוא מוסד מוכר במדינתו, או השכלה רלוונטית אחרת.

(3) הוא בעל נסיון טכנולוגי של 7 שנים לפחות בתחום אבטחת מידע, מתוכן לפחות 3 שנים רצופות בתחום כרטיסים חכמים או קריפטוגרפיה.

(4) הוא לא הורשע בעבירה אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין זה ראוי שימונה לתפקיד זה.

(5) התפקיד אינו יוצר מצב של ניגוד עניינים בין תפקידו לבין ענין אישי או אחר שלו

(ד) הממונה על אבטחת המידע הארצי יכול שימונה מקרב עובדי המדינה או שלא מקרב עובדי המדינה.

166.

ממונה
אבטחת
מידע מקומי

(א) המפקח הארצי על הבחירות ימנה לפחות ממונה אבטחת מידע מקומי אחד לכל רשות מקומית, ורשאי למנות ממונים נוספים לפי הצורך. ממונה אבטחת המידע המקומי יהיה אחראי לבדיקת תקינותם של רכיבי החומרה והתוכנה המשמשים לקיום בחירות ממוחשבות בכל רשות לפי חוק זה בהתאם להנחיות ממונה האבטחה ארצי כפי שייקבע בתקנות.

(ב) ממונה אבטחת המידע המקומי יהיה אחראי להנחיית טכנאי התפעול ברשות, בכל הנוגע לתפעול עמדות המחשב, ורשאי גם לבצע כל פעולה במקומם.

(ג) ממונה אבטחה ארצי, באישור המפקח הארצי על הבחירות, רשאי לקבוע כי ממונה אבטחת מידע מקומי מרשות אחת יפעל גם ברשות אחרת, ולקבוע הנחיות לענין זה, באישור המפקח הארצי על הבחירות.

(ד) כשיר להתמנות ממונה אבטחת מידע מקומי אדם המקיים לפחות את הדרישות הבאות:

(1) הוא אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל

(2) (א) הוא בעל תואר אקדמי במדעי המחשב מאת מוסד להשכלה גבוהה בישראל, כמשמעותם בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח - 1958, או תואר אקדמי מאת מוסד להשכלה גבוהה בחוץ לארץ שהוא מוסד מוכר במדינתו, או השכלה רלוונטית אחרת וכן הוא בעל לפחות 3 שנות נסיון טכנולוגי בתחום אבטחת מערכות מידע או, לחלופין:

(ב) הוא בעל לפחות 5 שנות נסיון טכנולוגי בתחום אבטחת מידע.

(3) הוא לא הורשע בעבירה אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין זה ראוי שימונה לתפקיד זה.

(4) התפקיד אינו יוצר מצב של ניגוד עניינים בין תפקידו לבין ענין אישי או אחר שלו

(ה) ממונה על אבטחת מידע מקומי יכול שימונה מקרב עובדי המדינה או שלא מקרב עובדי המדינה.

<p>(א) בכל קלפי יוצב לפחות טכנאי תפעול אחד, שאושר על ידי המפקח הארצי על הבחירות, אשר יענה על תנאי הכשירות שייקבעו בתקנות.</p> <p>(ב) טכנאי התפעול יהיה כפוף לממונה אבטחת המידע, ויבצע פעולות בסיסיות לתפעול מערכות המחשב המשמשות לבחירות ממוחשבות, בהתאם להוראות ממונה אבטחת מידע, ולפי האמור בתקנות.</p>	טכנאי תפעול n.66
<p>(א) לצורך הפעלת עמדת הצבעה וביצוע הצבעה ייעשה שימוש בכרטיסי הצבעה.</p> <p>(ב) התקנת רכיב התוכנה הייעודי בכרטיסי ההצבעה תבוצע בביקוח המפקח הארצי על הבחירות או מי מטעמו, ולאחר מכן יימסרו הכרטיסים לרשותו, לאחסון במתקן מאובטח שיועד לכך.</p>	כרטיסי הצבעה .ט66
<p>(ג) ביום הבחירות תסופק לכל קלפי, באמצעות מנהל הבחירות, כמות מספקת של כרטיסי הצבעה.</p>	
<p>(א) לצורך הפעלת עמדת ועדת קלפי, עמדת בדיקה ועמדת הצבעה יידרש כרטיס הצפנה ייעודי.</p> <p>(ב) התקנת רכיב התוכנה הייעודי בכרטיסי ההצפנה האמור תבוצע בביקוח ממונה האבטחה הארצי, ולאחר מכן יימסרו הכרטיסים לרשותו, לאחסון במתקן מאובטח שיועד לכך.</p>	כרטיס הצפנה ייעודי .י66
<p>(ג) ביום הבחירות ישמש כרטיס ההצפנה הייעודי ליצירת מנגנון הצפנה, כמפורט בתקנות, אשר ייצור מנגנון אחיד עבור כל עמדות המחשב בקלפי נתונה, ויבטיח את חשאיית ההצבעה, ואת היכולת למנוע שינוי חיצוני של ההצבעה.</p>	
<p>(א) לצורך ביצוע כל פעולה בעמדת ועדת הקלפי, נדרש שימוש בשני כרטיסי הזדהות</p> <p>(ב) המפקח הארצי על הבחירות או מי מטעמו, כפי שייקבע בתקנות, ינפיק למבקר הטכנולוגי, לממונה אבטחה ארצי, לממונה אבטחת מידע מקומי, לטכנאי התפעול ולמזכירי ועדות הקלפי, כרטיס הזדהות הכולל חתימה אלקטרונית מאובטחת של מחזיק הכרטיס, כהגדרתה בחוק חתימה אלקטרונית – התשס"א-2001</p> <p>(ג) מנהל הבחירות ינפיק כרטיסי הזדהות עבור כל קלפי, אשר ישמשו את חברי ועדת הקלפי לצורך ביצוע פעולות בעמדת ועדת הקלפי בכרטיסי ההזדהות יוקצו לחברי ועדת הקלפי על פי כתבי מינוים, כפי שייקבע בתקנות. הקצאת כרטיסים, החזרתם והחלפתם יתועדו באופן מדויק בפרוטוקול, כפי שייקבע בתקנות.</p>	כרטיס הזדהות .יא66
<p>(א) על מסך עמדת ההצבעה יופיעו אות או כינוי ואות (להלן – רשומת הצבעה), לפי סדר אותיות הא-ב, כפי שנקבעו עבור רשימות המועמדים ואושרו על ידי מנהל הבחירות. כמו כן תופיע אפשרות של בחירה ברשומת הצבעה לפיה הבוחר אינו מעוניין לבחור רשומה כלשהי.</p>	עמדת הצבעה .יב66
<p>(ב) רשימת מועמדים רשאית להוסיף לאות הרשימה ולכינויה העבריים את האות ואת הכינוי הערביים שמנהל הבחירות בהסכמת ועדת הבחירות אישר כמקבילים לאות ולכינוי העבריים, והבוחר רשאי לבצע הצבעה בעברית בלבד או בעברית עם תרגום לערבית.</p>	
<p>(ג) מנהל הבחירות יאשר לכל רשימת מועמדים דוגמא אחת בלבד של רשומת הצבעה בעברית, ואם ביקשה זאת הרשימה – גם דוגמא אחת</p>	

בלבד של רשומת הצבעה בעברית בתוספת התרגום לערבית כאמור בסעיף קטן (ב).

(ד) גודלה של כל רשומת הצבעה על גבי המסך לא יקטן מהמידות שייקבעו בתקנות, וכן לא יוצגו בכל מקרה יותר מעשרים רשומות בכל עת על גבי מסך ההצבעה. השר יקבע בתקנות פרטים נוספים לגבי אופן הצגת רשומת ההצבעה, מראה הרשומה, מידותיה ופרטיה.

(ה) בכל עמדת הצבעה יותקן, לפני ההצבעה, כרטיס הצפנה ייעודי, כאמור בסעיף 66ט, אשר יאפשר הצפנת ההצבעה לצורך רישומה לכרטיס ההצבעה, ולצורך מנייתה.

עמדת בדיקה 66יג. (א) ליד כל עמדת הצבעה תותקן עמדת בדיקה, בה יוכל כל המעוניין בכך לבדוק כי הצבעתו נרשמה כראוי בכרטיס ההצבעה.

(ב) בכל עמדת בדיקה יותקן, לפני ההצבעה, כרטיס הצפנה ייעודי, כאמור בסעיף 66ט, אשר יאפשר הצגת ההצבעה בלבד.

עמדת ועדת קלפי 66יד. (א) הפעלת כל אחד ממשבי עמדת ועדת הקלפי על ידי חברי ועדת הקלפי תיעשה רק לאחר הזדהות באמצעות כרטיס ההזדהות.

(ב) לאחר הזדהות באמצעות כרטיס ההזדהות על ידי מזכיר ועדת הקלפי וחבר ועדה נוסף בעמדת ועדת הקלפי, תעודכן רשימת הבוחרים בעמדה כך שתוצג רק רשימת הבוחרים של הקלפי המסויימת.

הגנה וסימון מערכות המחשב 66טו. (א) כל עמדת ועדת קלפי, עמדת הצבעה, ועמדת בדיקה תצויד באמצעי הגנה פיזיים שנקבעו על ידי השר בתקנות.

(ב) כל רכיבי החומרה והתוכנה המשמשים לביצוע בחירות ממוחשבות על פי חוק זה, יאושרו מראש על ידי המפקח הארצי על הבחירות בהתייעצות עם ממונה אבטחת המידע הארצי.

הספקת ציוד לבחירות ממוחשבות 66טז. (א) בבוקר יום הבחירות ימסור המפקח הארצי על הבחירות לכל ועדת קלפי:

- (1) עמדת ועדת קלפי, ובה נתוני פנקס הבוחרים של אותה רשות מקומית;
- (2) עמדת הצבעה;
- (3) עמדת בדיקת הצבעה;
- (4) כרטיסי הצבעה;
- (5) כרטיסי הצפנה ייעודיים;
- (6) קוראי כרטיסים חכמים;
- (7) קלפי ומנעול;
- (8) אמצעי הגנה פיזיים נוספים;
- (9) כל ציוד נדרש נוסף, לרבות ציוד גיבוי לכל מרכיבי המערכת, כפי שייקבע השר בתקנות.

(ב) עד למסירתו ביום הבחירות, יישמר כל הציוד הרגיש על יד המפקח הארצי על הבחירות, במחסן מאובטח ומוגן.

בסעיף זה – "ציוד רגיש" – עמדות מחשב בהן הותקן פנקס בוחרים או תוכנת הצבעה או בדיקה, וכן כרטיסי הצבעה וכרטיסי הצפנה ייעודיים, מרגע בו הותקן בהם רכיב ייעודי, כאמור בסעיף בהתאם לאמור בתקנות.

פרסום במקום קלפי ממוחשבת	66ז.	בנוסף לאמור בסעיף 54, תכלול מודעה במקום קלפי ממוחשבת גם תיאור מפורט בדבר אופן ההצבעה הממוחשבת, על כל שלביה.
בקרה ואבטחה	66ח.	בסמוך לפני יום יבצע ממונה אבטחה ארצי בדיקת תקינות מדגמית לעמדות ועדת קלפי, עמדות הצבעה ועמדות בדיקה, כפי שייקבע בתקנות.
הקמה ואתחול מערכות המחשב	66ט.	(א) בבוקר יום הבחירות, טכנאי התפעול בכל קלפי ידאג להתקנות עמדות המחשב השונות וביצוע החיבורים הדרושים. (ב) לאחר ההתקנה, יזדהו מזכיר ועדת הקלפי וחבר ועדה נוסף באמצעות כרטיסי ההזדהות, ויבצעו איתחול של כרטיסי ההצפנה הייעודיים באמצעות עמדת ועדת הקלפי, כאמור בתקנות.
		(ג) לצורך אתחול עמדת הבדיקה, יקבל מזכיר הקלפי סיסמא ייעודית מאת המפקח הארצי על הבחירות או מי מטעמו, באופן שייקבע בתקנות.
		(ד) התקנת כרטיס הצפנה ייעודי בעמדת ההצבעה ובעמדת הבדיקה תעשה רק בנוכחות ממונה אבטחת מידע מקומי.
		(ה) לצורך בדיקת תקינות עמדת ההצבעה ועמדת הבדיקה, תבוצע על ידי ממונה אבטחת המידע המקומי הצבעת סרק, כפי שייקבע בתקנות, וכן בדיקה כי אין מנייה קודמת בקלפי.
		(ו) לא יתחיל הליך הצבעה בקלפי ממוחשבת, אלא לאחר שניתן אישור הממונה על אבטחת המידע המקומי בכתב ובאופן שנקבע בתקנות, כי כלל המערכות הותקנו בהתאם להוראות החוק והתקנות ועומדות בדרישות אבטחת המידע שנקבעו.
		(ז) הפעולות האמורות בסעיף זה יתועדו בפרוטוקול, בהתאם לאמור בתקנות.
הימצאות בקלפי בבחירות ממוחשבות	66כ.	בנוסף לאמור בסעיף 56, רשאים להימצא במקום קלפי בבחירות ממוחשבות גם המבקר הטכנולוגי, ממונה אבטחת מידע ארצי, ממונה אבטחת מידע מקומי, וטכנאי תפעול הדרושים לצורך תפעול ובקרת המערכות הממוחשבות, ושאושרו על ידי מנהל הבחירות. קטינים שאינם בעלי זכות הצבעה לא יורשו להיכנס למקום.
בדיקת תקינות העמדות הממוחשבות	66כא	(א) בבחירות ממוחשבות, במשך שעות ההצבעה, יבדוק ממונה אבטחת המידע המקומי את תקינות עמדות ועדת הקלפי, עמדות ההצבעה ועמדות הבדיקה, כפי שייקבע בתקנות. (ב) בכל מקרה בו מגלה ממונה אבטחת המידע המקומי חשד סביר לחוסר תקינות או פגם באבטחה באחת המערכות, עליו לידע מיד את המפקח הארצי על הבחירות, ממונה אבטחת המידע הארצי ומזכיר ועדת הקלפי, וכן להציע דרך פעולה מומלצת על פי הנחיות בתקנות שקבע השר (ג) בכל מקרה בו סבר חבר ועדת הקלפי כי קיים חשד סביר לחוסר תקינות או פגם באבטחה באחת המערכות, יודיע מיד לממונה אבטחת המידע אשר יבצע בדיקה למערכת, ויפעל על פי ההנחיות המפורטות בתקנות. (ד) בדיקות העמדות הממוחשבות תתועדנה בפרוטוקול בהתאם לאמור בתקנות.
רישום בוחרים	66כב.	בקלפי ממוחשבת, במקום האמור בסעיף 60(ג), סימון כי בוחרים ביקשו להצביע וסימון כי הצביעו ייעשה על ידי מזכיר ועדת הקלפי וחבר ועדה נוסף, בשני מחשבי ועדת הקלפי, כאמור בתקנות.

בבחירות ממוחשבות, הליך ההצבעה יהיה כמפורט להלן, במקום האמור בסעיפים 61(א) ו-61(ג): כ.כ.ג.

(1) בתא המסתיר את הבוחר מעיני זולתו מכניס הבוחר כרטיס חכם שהוקצה לו לשם כך, אל קורא הכרטיסים המחובר לעמדת ההצבעה. לאחר מכן מסמן הבוחר על גבי המסך בעמדת ההצבעה הממוחשבת את רשימת המועמדים בה הוא בוחר, או יבחר ברשימת ההצבעה לפיה אינו מעוניין לבחור ברשימה כלשהי; אותיותיהן וכינוייהן של רשימות המועמדים יופיעו על גבי מסך עמדת ההצבעה, כפי שאושרו על ידי מנהל הבחירות.

(2) הבוחר יוכל לשנות את הצבעתו פעם אחת בלבד לאחר הוצאת כרטיס ההצבעה מעמדת ההצבעה, על ידי הצבעה חוזרת על גבי אותו כרטיס הצבעה, וזאת כל עוד לא הטיל את כרטיס ההצבעה לתוך תיבת הקלפי. רק תוצאת הבחירה האחרונה שביצע תיחשב לצורך מנייה.

(3) ההצבעה תוצפן על ידי כרטיס הצפנה ייעודי ומאובטח שבעמדת ההצבעה, ותישמר הן על גבי כרטיס ההצבעה והן במנגנון המנייה האוטומטי שבכרטיס ההצפנה הייעודי.

(4) בוחר המעוניין לבדוק כי הצבעתו נקלטה כראוי יוכל לעשות כן בעמדת הבדיקה שבקלפי, על ידי הכנסת כרטיס ההצבעה לקורא הכרטיסים שבעמדת הבדיקה, וצפייה בתוצאה על גבי המסך;

(5) לאחר השלמת תהליך ההצבעה, יטיל הבוחר את כרטיס ההצבעה לעיני ועדת הקלפי לתוך הקלפי.

(א) ספירת הקולות בכל קלפי תבוצע על ידי ועדת הקלפי מיד אחר גמר ההצבעה ותימשך ללא הפסקה עד תומה. הספירה תבוצע על ידי מנייה ידנית של קולות המצביעים מכרטיסי ההצבעה שבקלפי, באמצעות תוכנת מנייה שאושרה לפי סעיף 66טו, והתוצאה המקבלת מאופן מנייה זה היא התוצאה הקובעת (להלן – מנייה ידנית).

(ב) קריאת הקולות מתוך כל כרטיס הצבעה תתבצע בעמדת ועדת הקלפי, תוך שימוש באחד ממנגנוני ההצפנה הייעודיים של אותה קלפי בלבד. הוצאת מנגנון ההצפנה הייעודי מתוך עמדת הצבעה והעברתו לעמדת ועדת הקלפי תתבצע על ידי ממונה אבטחת המידע המקומי, בנוכחות מזכיר ועדת הקלפי, ובהעדרו, יושב ראש הועדה או חבר ועדת קלפי אחר הנוכח אותה עת.

(ג) מניית קולות נוספת תתבצע לאחר השלמת הספירה הידנית, בדרך של מנייה אוטומטית של תוצאות הבחירות כפי שהצטברו בעמדת ההצבעה (להלן – מנייה אוטומטית). לצורך העברת מנגנון המנייה האוטומטי למצב בו ניתן לקרוא את תוצאות ההצבעות, תקבל כל ועדת קלפי סיסמא ייעודית לכך מהמפקח הארצי על הבחירות, לפי נוהל שייקבע בתקנות.

בבחירות ממוחשבות, אלה יהיו קולות פסולים:

כ.כ.ה

(1) כרטיס הצבעה עליו נוספו סימנים חיצוניים העשויים להצביע על חשד לפגיעה כלשהי בהליך הבחירות;

(2) כרטיס הצבעה שלא סופק על ידי מנהל הבחירות, כאמור בסעיף 66טז.

(3) כרטיס הצבעה שלא ניתן לקרוא ממנו את תוצאות

ההצבעה.

(4) מעטפת הצבעה שהוצאה מקלפי לפי סעיף 31א, ונמצא כי הבוחר הצביע גם באמצעות קלפי ממוחשבת.

(5) כרטיס הצבעה אשר נרשמה בו רשומה של חוסר ענין בבחירה כלשהי.

פסילת קלפי 66כ.ו. (א) בכל מקרה בו יותר משלושים אחוזים (30%) מסך קולות הבוחרים הם קולות פסולים, או שקיים פער של יותר משלושים אחוזים (30%) בין המניה הידנית למניה האוטומטית, ידווח על כך מזכיר הועדה למפקח הארצי על הבחירות ותיפסל הקלפי.

(ב) המפקח הארצי על הבחירות יורה על קיום בחירות חוזרות באותה קלפי, במועד שאינו מאוחר מ-14 ימים ממועד פסילת הקלפי, ועל פי תנאים שייקבעו, לרבות בענין קיום בחירות ממוחשבות או שאינן ממוחשבות.

השוואת תוצאות 66כ.ז. (א) אופן המניה הקובע הוא המניה הידנית, בכפוף להוראות סעיף זה.
(ב) תוצאות המניה הידנית כאמור בסעיף 66כ.א(א) יושוו לתוצאות המניה האוטומטית ולמספר הסימונים של בוחרים שהצביעו בפנקס הבוחרים. כל התוצאות יירשמו בפרוטוקול.

(ג) במקרה בו קיים הבדל של 2 עד 5 קולות בין תוצאות המניה הידנית לבין תוצאות המניה האוטומטית, תאומת התוצאה באמצעות ספירה ידנית חוזרת של התוצאות בנוכחות ממונה האבטחה הארצי. היה ולא חל שינוי בתוצאה, המניה הידנית היא המניה הסופית וקובעת.

(ד) במקרה בו קיים הבדל של מעל 5 קולות בין המניה הידנית למניה האוטומטית, תדווח על כך ועדת הקלפי למפקח הארצי על הבחירות, בצירוף חוות דעת מטעם הממונה על אבטחת מידע, שתכלול פרטים כפי שייקבע בתקנות. המפקח הארצי על הבחירות או מי מטעמו בנוכחות ממונה אבטחה הארצי, יבצעו מניה ידנית חוזרת של הקלפי.

(ה) בכפוף לאמור בסעיף 66כ.ו, עמד ההפרש בין המניה הידנית למניה האוטומטית, גם לאחר המניה הידנית החוזרת, על הבדל של מעל 5 קולות, יפנה המפקח הארצי על הבחירות לבית המשפט לעניינים מינהליים, ויבקש את הנחייתו בכל הנוגע לתוקפו של הליך ההצבעה בקלפי זו.

הוראה מיוחדת לענין שוטרים 66כח. שוטר המצביע לפי הוראת סעיף 84(ה), יצביע כאמור רק בקלפי שנקבעה כקלפי נגישה בהתאם לסעיף 31א.

שיבוש הפרעה לבחירות ממוחשבות או 66כט. בנוסף לאמור בסעיף 86(א), יחולו לגבי בחירות ממוחשבות גם ההוראות הבאות:

(1) המשבש את מהלך ההצבעה ממוחשבת, על כל שלביה, לרבות באמצעות שיבוש בנתוני בוחרים במחשב הצבעה, שיבוש רישום הצבעת הבוחרים במחשב הצבעה, חבלה במערכת הצבעה ממוחשבת ושיבוש נתוני ההצבעה המועברים למנהל הבחירות, דינו – כאמור בסעיף 86(א).

(2) הוראת סעיף 86(ב) תחול גם על סעיף זה.

שמירת 66ל. בנוסף לאמור בסעיף 95, יחולו גם ההוראות הבאות על שמירת חומרי

<p>בחירות ממוחשבות :</p> <p>(1) בבחירות ממוחשבות, כרטיסי הצבעה, מחשבי ועדת הקלפי, מחשבי עמדת הבדיקה, מחשבי הצבעה וכל מדיה מגנטית אחרת ששימשה במהלך הצבעה, יישמרו על-ידי מנהל הבחירות כאמור בסעיף קטן (א) עד תום המועד להגשת ערעור בחירות או לאחר מתן פסק דין סופי בערעור כאמור.</p> <p>(2) לאחר המועדים האמורים יימחקו כל נתוני הבחירות ממחשבי הצבעה, מכרטיסי הצבעה ומכל מדיה כאמור.</p>	<p>חומר בחירות ממוחשבות</p>
<p>עיון בחומר הצבעה ממוחשב ייעשה לפי הוראות הבאות :</p> <p>(1) קריאת כרטיסי הצבעה או תוצאת המניה האוטומטית לא תורשה אלא בצו של בית משפט מחוזי.</p> <p>(2) צו כאמור בסעיף קטן (א) יינתן על יסוד בקשה, הנתמכת בתצהיר, בה יפרט המבקש מהם הנתונים שהוא מבקש לבדוק, אלו ליקויים לטענתו נפלו בהצבעה ומה היקפם ומתן הראיות לקיום הליקויים כאמור.</p> <p>(3) בית המשפט ייתן צו לעיון בחומר הצבעה אם מצא שקיימות ראיות לכאורה לליקוי כנטען בתצהיר, וכי היקפו של ליקוי זה היה עלול להשפיע על חלוקת המנדטים.</p> <p>(4) בצו כאמור יקבע בית משפט בחומר של אלו רשימות ואלה קלפיות רשאי המבקש לעיין. העיון ייעשה בהתאם לאמור בתקנות.</p>	<p>עיון בחומר הצבעה ממוחשב</p> <p>66ל</p>
<p>(א) הוראות סעיפי החוק יחולו בשינויים שלהלן על בחירות ממוחשבות, אלא אם נקבעה הוראה אחרת בפרק זה.</p> <p>(1) בכל מקום בו נאמר פתקי הצבעה או מעטפות הצבעה, יחול הסעיף גם על כרטיסי הצבעה.</p> <p>(2) בכל מקום בו נאמר מסמכים, יחול הסעיף גם על מחשבי ועדת הקלפי, מחשבי עמדת הבדיקה, מחשבי הצבעה וכל מדיה מגנטית אחרת ששימשה במהלך הצבעה.</p> <p>על אף האמור בסעיף קטן (א), הוראות סעיפים 31א(ג), 50, 51, 53, 62(ב), ו- 63 לא יחולו על בחירות ממוחשבות</p>	<p>תחולת הוראות החוק</p> <p>66לב.</p>
<p>הוראות פרק זה יחולו בבחירות לרשויות המקומיות שייקבע השר בתוספת, לרבות בחירות חוזרות ובחירות חדשות כמשמעותן בחוק הבחירות וחוק הבחירה הישירה, ויעמדו בתוקפן למשך ארבע שנים מכניסתם לתוקף.</p>	<p>תחילה ותחולה</p> <p>66לד</p>
<p>תקנות לפי פרק זה טעונות אישור ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת.</p>	<p>ביצוע ותקנות</p> <p>66לה</p>

2. תיקון חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה – 1975¹, לאחר סעיף (ב)(3), יבוא:
(4) בבחירות ממוחשבות לפי פרק ה1 לחוק הבחירות:

(1) במקום סעיף קטן (ג) ייקרא:
"ג) מנהל הבחירות יאשר לכל מועמד את האופן שבו יירשם שמו ושם משפחתו במערכת ההצבעה הממוחשבת, בעברית או בעברית ובערבית";

(2) סעיף קטן (ד) לא ייקרא.

(3)(4) בתחילת סעיף קטן (ה) ייקרא "בבחירות שאינן ממוחשבות", ואחריו יבוא:

"ו) בבחירות ממוחשבות, הליך ההצבעה יהיה כאמור בסעיף 61(א)(2) לחוק הבחירות. הצבעה זו תהיה מקבילה בזמן לבחירות למועצה."

3. החלת הוראות על מועצות אזוריות
השר רשאי לקבוע כי הוראות פרק זה יחולו גם על מועצות אזוריות לפי צו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות) התשי"ח – 1958 וזאת בשינויים ובהתאמות הנדרשות לצורך כך.

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 211; החש"ד, עמ' 125.